

державою боргу до доходів державного бюджету, рівень зовнішньої заборгованості на одну особу. Визначено, що одночасне застосування методу аналізу окремих індикаторів безпеки та методу розрахунку інтегрального індексу безпеки дозволить підвищити об'єктивність отриманих оцінок рівня боргової безпеки та визначити складові, які мають на неї найбільший вплив, що є необхідним для обґрунтування пріоритетних напрямів зменшення боргового навантаження на національну економіку та підвищення платоспроможності держави.

Ключові слова: державний борг, боргова безпека, індекс боргової безпеки, боргове навантаження, платоспроможність

УДК 349.6

Х. С. Мітюшкіна

А. І. Зарагулова

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

До найбільш гострих протиріч, що мають нині глобальний характер, відносяться проблеми між суспільством і природою. Суть проблем між суспільством і природою визначається постійно зростаючою потребою суспільного виробництва в природних ресурсах і прогресуючому погіршенні умов життєдіяльності людини. Управління природокористуванням є лише одним із зрізів, або аспектів більш широкої проблеми - раціоналізації господарювання, і основним суб'єктом господарювання, на рівні якого повинна вирішуватися ця проблема, є підприємство-природокористувач.

Використання всього спектру інструментів як адміністративного, так і особливо економічного характеру підвищує ефективність державного регулювання в сфері природокористування, і забезпечує досягнення екологічної безпеки регіонального розвитку. Метою екологічного управління є зменшення деструктивного впливу виробничих процесів на навколишнє середовище, зниження ресурсо- та енергоємності продукції, загальне підвищення ефективності використання природних ресурсів. Формування ефективного механізму управління природокористуванням в Україні потребує дослідження зарубіжного досвіду.

Статтю було присвячено вивченню інституційних засад екологічного управління України та Польщі. Досліджено особливості польської системи екологічного управління. Виявлено важливі аспекти екологічного управління Польщі, до яких відносять: нормування якості елементів довкілля; нормування якості палива; нормування викидів шкідливих речовин; ліцензування виробничої діяльності; планування і поділ території на зони. Проведено порівняння систем управління довкіллям та загальні принципи діяльності держави в галузі навколишнього середовища України й Польщі. Розглянуто ринкові регулятори природокористування, які використовуються в Польщі.

Визначено основні пріоритети охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів в Україні. Упорядковано нормативно-правову базу екологічного регулювання за рахунок виділення таких блоків: конституційне, еколого-правове та міжнародне. Існуюча система методів управління природними ресурсами в Україні включає адміністративні, економічні та ринкові методи. В статті систематизовано методи управління природними ресурсами з виокремленням стимулюючих, примусових, підтримуючих та ринкових функцій. Ґрунтуючись на польському досвіді визначено напрямки вдосконалення екологічного управління в Україні.

Ключові слова: природні ресурси, природокористування, державне екологічне управління, механізм управління природними ресурсами, бізнес-адміністрування природокористування.

Актуальність проблеми.

У зв'язку з інтенсивним використанням природних ресурсів, їх виснаженням і деградацією вони стають предметом все більшої уваги багатьох галузей науки: економіки, екології, географії, геології тощо. Комплексне використання природних ресурсів встановлює можливість і необхідність варіантного підходу до їх використання. Надмірна ресурсо- та енергоємність української економіки, переважання важких галузей промисловості призвели до змін якості навколишнього природного середовища. Проблема екологічного управління та необхідність його вдосконалення на сьогодні є пріоритетною. Відповідно, тема, що присвячена вивченню зарубіжного досвіду екологічного управління та можливостей його імплементації в Україні є актуальною і своєчасною.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питанням формування політики природокористування присвячені праці таких вчених, як: О.О. Мінц, С.В. Макар, М.Ф. Реймерс, В.М. Степанов, В.В. Дергачов. Окремі засади екологічного управління вивчалися у роботах В.Я. Шевчука, П.Д. Біленчука, Ю.М. Саталкіна, Г.О. Білявського, Ю.О. Чирви. Незважаючи на те, що наукові дослідження багатьох авторів висвітлюють теоретичні основи політики природокористування, її основні особливості та інструментарій, окремі аспекти екологічного управління та природокористування потребують подальших розробок, що й зумовило вибір теми статті.

Метою статті є порівняння інституційних засад екологічного управління України та Польщі та визначення інноваційних заходів можливого вдосконалення системи охорони навколишнього природного середовища в Україні.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Природні ресурси – це природні компоненти та сили природи, що використовуються або можуть бути використані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення рівня життя людей[1, с. 112].

Природні ресурси є матеріальною базою виробництва, постійно споживаються ним і вимагають свого повного відновлення у натуральній формі. А відтак для забезпечення безпосереднього суспільного відтворення, процес праці пов'язаний з підготовкою природних елементів до включення у господарський обіг, має бути безперервним і проводиться у сфері як матеріального, так і нематеріального виробництва: капітального будівництва, сільського та лісового господарства, видобувної промисловості, рекреаційного господарства тощо. На базі цього забезпечується зв'язок між суспільством і природою та між окремими підрозділами сфери природокористування.

Природокористування - це експлуатація природи, виробничої сфери і наукової діяльності, яка спрямована на комплексне вивчення, розвиток, експлуатацію, відновлення, поліпшення і захист навколишнього середовища і природних ресурсів з метою розвитку продуктивних сил і сприятливих умов для життя суспільства[2, с. 110].

Термін природокористування поєднує суміжні поняття, такі як «природокористування» і «використання природних ресурсів».

У словнику юридичних термінів це поняття тлумачать таким чином: «використання природних ресурсів» – це отримання різними способами користі від природних об'єктів для задоволення соціально-економічних та інших потреб суспільства і людини; «природокористування» – юридично обумовлена діяльність громадян і юридичних осіб щодо використання об'єктів природи, що здійснюється, як правило, на основі відповідної ліцензії[3].

Відносини у сфері господарського освоєння, експлуатації, використання природних ресурсів базуються на праві власності чи праві користування, які в свою чергу, відображають приналежність природних ресурсів конкретним суб'єктам. Зважаючи на це, можна обґрунтувати тенденцію до розмежування права природокористування як особливого

правового титулу приналежності природних ресурсів певним суб'єктам та використання природних ресурсів як виду господарсько-економічної діяльності, пов'язаної з освоєнням природних ресурсів.

Слід зауважити, що поняття «природокористування», з одного боку підходить для позначення суб'єктивного права особи. З іншого боку, «природокористування», може мати багато значень, зокрема, позначати весь «процес взаємодії людини з природою, в результаті якого відбувається включення природних об'єктів до сфери життєдіяльності людини»[4, с. 36].

Окремої уваги потребує визначення категорії «екологічне управління». Екологічне управління є компонентом загальної системи управління, яке спрямоване на реалізацію екологічної політики та досягнення екологічних цілей, і включає в себе організаційну структуру, планування діяльності, функціональні обов'язки, методи, процедури і ресурси, а також підготовки спеціалізованого персоналу[4, с. 37]. Екологічне управління - це процес підготовки, прийняття рішень і реалізації рішень для досягнення екологічних цілей з використанням різних спеціалізованих і загальносистемних, адміністративних і економічних методів і механізмів[4, с. 39].

В Україні як і в інших країнах існує система методів управління природними ресурсами, що включає адміністративні, економічні та ринкові методи. Вона повинна враховувати взаємовплив людини, виробництва та природи.

Адміністративні методи ґрунтуються на використанні екологічних стандартів, правил та відповідних показників планування для реалізації природоохоронної діяльності, що встановлюються законодавством, а також покарань від догани до позбавлення волі чи сплати штрафів компанії та її керівникам. Однак цей метод дорогий і неефективний, оскільки вимагає постійного моніторингу та великої кількості контролю.

На відміну від адміністративних, економічні механізми екологічного управління є відносно новими в Україні. Економічні методи управління природними ресурсами належать до найпоширеніших у світовій практиці. На сьогодні прийнято виділяти наступні економічні стимули в управлінні природоохоронною діяльністю України: плата за забруднення навколишнього середовища, збори за спеціальне використання природних ресурсів, податки за забруднення навколишнього середовища, екологічне страхування, субсидії.

На відміну від економічних та адміністративних підходів, ринкові методи дають низку переваг для досягнення екологічних цілей. Ці методи, впливають на ціни (за допомогою податків або податкових пільг) та дають підприємствам стимули для впровадження технологічних інновацій, що в подальшому призведе до зниження негативного впливу на навколишнє середовище[5, с. 256]. Доцільним, на наш погляд, є систематизація методів управління за факторами впливу: стимулюючі, примусові, підтримуючі та ринкові (рис.1).

Економічний механізм екологічного управління в Україні ґрунтується на концепції платності природокористування, охоплює систему економічних інструментів, спрямованих на акумулювання матеріальних ресурсів для реалізації природоохоронних програм та на спонукання товаровиробників до підвищення екологічності застосовуваних технологій і власної продукції. Застосування економічного механізму екологічного управління призвело до впровадження основ платного природокористування та дало можливість забезпечити надходження фінансових ресурсів для ліквідації наслідків забруднення довкілля.

У механізмі платежів реалізований принцип «забруднювач платить», що стимулює підприємця впроваджувати екологічні технології і здійснювати природоохоронні заходи. Але цей принцип поки що погано працює: легше заплатити за забруднення, чим будувати очисні споруди при дефіциті інвестиційних засобів[5, с. 260].

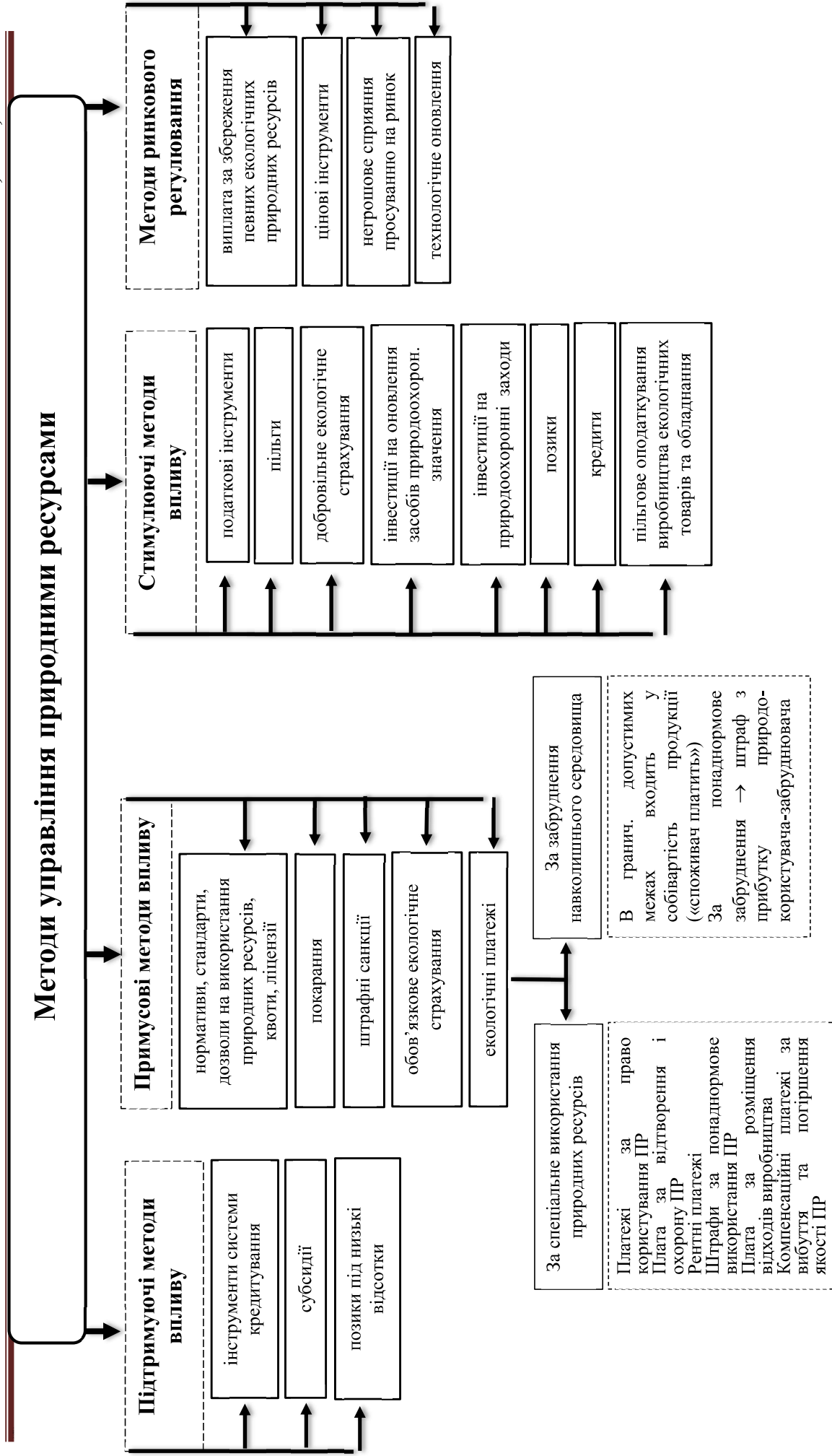

Рис 1. Методи управління природними ресурсами

* Джерело: розроблено автором на основі [5,6,7].

Державно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні та Польщі включає систему органів державної та громадської влади управління, що діють у галузі довкілля та виконують екологічні функції. Саме в цьому дусі поняття охорони навколишнього природного середовища в Польщі сприймається як дія компетентних органів з метою збереження природного балансу, необхідного для надання нинішнім та майбутнім поколінням сприятливих умов життя, права на використання природних ресурсів та для підтримки кількісного балансу й стану якості навколишнього середовища.

Польська система екологічного управління охоплює такі сектори:

2. Охорона та раціональне використання природних ресурсів (землі, ґрунту, води, лісів, рослин і тварин).

Охорона специфічних та цінних елементів довкілля, цінних елементів природи (національних парків, заповідників та природних пам'яток, цінних рослинних та тваринних видів), садівництво у містах, зелений туризм та відпочинок, захист природних парків, курортів та зелених місць в містах і селах.

3. Захист життя та здоров'я людей, які постраждали від процесу, який негативно впливає на навколишнє середовище людини (використання, переробка та безпечне захоронення відходів, захист від шуму, вібрації та радіації)[6].

Що ж стосується основних напрямків охорони навколишнього природного середовища в Україні, то слід відмітити, що у відповідності до Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 року [9], до основних пріоритетів охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів належать:

- збереження такого стану кліматичної системи, який унеможливить підвищення ризиків для здоров'я та благополуччя людей і навколишнього природного середовища;
- досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), які були затверджені на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку у 2015 році;
- сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтування на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку;
- інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку та у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля;
- міжсекторальне партнерство та залучення зацікавлених сторін;
- запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля, а також комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища;
- забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, підвищення рівня екологічної безпеки в зоні відчуження;
- забезпечення невідворотності відповідальності за порушення природоохоронного законодавства;
- застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довкіллю, «забруднювач платить»;
- відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації;
- стимулювання державою вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють скорочення викидів парникових газів, зниження показників енерго- та ресурсоемності, модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на

навколишнє природне середовище, у тому числі вдосконалення системи екологічного податку за забруднення довкілля та платежів за використання природних ресурсів;

упровадження новітніх засобів і форм комунікацій та ефективної інформаційної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Таким чином, основні напрямки охорони довкілля в Україні, певною мірою, є співзвучними з польськими, оскільки включають в себе охорону та використання довкілля в цілому і його окремих елементів, зокрема: охорону територій та об'єктів екологічної мережі України, а також забезпечення екологічної безпеки та захист життєдіяльності людей.

Можна зробити висновок, що основна сфера охорони навколишнього природного середовища в Україні й Польщі схожі. Зокрема, це охорона територій та об'єктів екологічної мережі України; забезпечення безпеки довкілля та захист життєдіяльності населення.

Основні положення щодо управління навколишнім середовищем та охорони навколишнього середовища викладені в Конституції Польщі від 2 квітня 1997 року [8]. Зокрема, згідно зі ст. 5 Конституції, Республіка Польща зобов'язана берегти довкілля відповідно до принципів сталого розвитку. Окрім цього, відповідно до ст.68 Конституційні державні органи повинні боротися з епідеміями захворювань та запобігати негативним наслідкам для погіршення життя, здоров'я та навколишнього середовища.

Основні принципи діяльності держави у галузі навколишнього середовища викладені у статті 74 Конституції Польщі:

1. Державні органи проводять політику, що забезпечує екологічну безпеку для нинішніх та майбутніх поколінь.

2. За охорону навколишнього середовища покладено відповідальність державних органів.

3. Кожна людина має право бути поінформованою про стан та захист навколишнього середовища.

4. Державні органи влади підтримують діяльність громадян щодо охорони та покращення довкілля[8].

В Конституції України також містяться положення щодо реалізації функцій екологічного управління. Це показує ст. 16 Конституції України, яка встановлює обов'язки держави забезпечити екологічну безпеку, підтримувати екологічну рівновагу на території України та подолати наслідки Чорнобильської катастрофи. Конституція України також закріплює повноваження держави, органів місцевого самоврядування та виконавчих органів щодо навколишнього середовища, це: ст. 85 (п. 6), ст. 92 (п. 5), ст. 106 (п. 21), ст. 116 (п. 3), ст. 119 (п. 3) тощо[10].

Державне екологічне управління у Польщі та Україні є систематичним. Відмінною рисою польського екологічного механізму управління є те, що як член Європейського Союзу – Польща визнає існуючу систему управління навколишнім середовищем на рівні Європейського Співтовариства та має власну систему управління в галузі.

Польща дотримується основного пріоритету екологічної політики, визнаного всіма країнами ЄС, - запобігання забрудненню шляхом передбачуваності і обережності. Це ілюструється використанням так званих «найкращих доступних технологій», тобто використанням таких методів виробництва, які забезпечують найвищий рівень екологічної безпеки на сучасному науково-технічному рівні. До ринкових регуляторів природокористування, які використовуються в Польщі належать:

1. Екологічний податок. Концепція оподаткування була розроблена таким чином, що ті компанії, чие виробництво є екологічно чистим, не опинились у не вигідному становищі з конкурентами через зростання цін на продукцію.

2. Податкові пільги і субсидії. Основне завдання - сприяти більш активному використанню сучасних досягнень науки і техніки. Втрата бюджетних ресурсів через запровадження податкових переваг компенсує податкові надходження компаній, які використовують екологічно небезпечні технології або виробляють екологічно шкідливі продукти.

3. Пільгові позики. Це важлива передумова для збереження екологічних інвестицій виробників. У списку бажаних кредитів заслуговують на особливу увагу такі методи, як безвідсоткові або низьковідсоткові позики. Вони включають в себе різні види пільгових кредитів для фінансової підтримки підприємств, які використовують ресурсоефективні і екологічні технології.

4. Платежі за забруднення довкілля: плата за спеціальне використання природних ресурсів, за забруднення навколишнього природного середовища та інші види шкідливого впливу на довкілля.

5. Цінова реформа. Згідно з польським досвідом, позитивні результати в зниженні забруднення можуть бути досягнуті завдяки різним цінами на екологічно забруднені та екологічно чисті продукти [11].

Важливим аспектом екологічного управління Польщі є нормування якості елементів довкілля; нормування якості палива; нормування викидів шкідливих речовин; ліцензування виробничої діяльності; планування і поділ території на зони [11].

Польська система органів управління навколишнім середовищем визначається через такі рівні:

- (1) центральний рівень – вищий – загальнодержавний рівень;
- (2) галузевий рівень – основний – галузеві міністерства та відомчий рівень;
- (3) місцевий рівень – рівень воєводств та органів муніципальної влади.

Відповідно до спеціалізації влади, державна система Польщі включає такі типи інститутів:

(4) державні органи, які не спеціалізуються на охороні довкілля, тобто в галузі навколишнього середовища, визначаються, але не обмежуються питаннями охорони довкілля, але застосовуються і до інших сфер суспільного життя (економіка, культура, освіта, військова, соціальна сфера тощо). Це такі установи: Польський Парламент, Міністри Польщі; Президент Польщі, Польські Наглядні офіси, Польський Суд, омбудсмен Польщі, губернатор Польщі; Представники громади в Польщі.

(5) державні органи, що спеціалізуються на охороні навколишнього середовища, тобто їх компетенція полягає в охороні навколишнього середовища, раціональному використанні природних ресурсів та забезпеченні екологічної безпеки. Це такі установи: Міністерство охорони навколишнього середовища, яке очолює Міністр охорони навколишнього середовища; Державна інспекція з охорони навколишнього середовища, яку очолює Головний інспектор охорони навколишнього середовища; Регіональні інспекції з контролю за дотриманням природоохоронного законодавства [7].

Міністерство охорони навколишнього середовища Польщі - це колегіальний урядовий орган, який складається з декількох департаментів, що мають конкретні функції у галузі управління навколишнім середовищем та ресурсами: Департамент природоохоронної політики, Департамент лісового господарства, Департамент охорони природи, Департамент геології, Департамент повітря і поверхні Землі, Департамент геології, Департамент вод, Департамент міжнародних зв'язків, Юридичний департамент тощо.

Місцевим екологічним управлінням керує губернатор та підпорядковані установи на регіональному рівні. Згідно з законом, Міністр охорони навколишнього природного середовища виконує лише консультативні функції з надання допомоги та консультування губернатору щодо реалізації основних принципів екологічної політики.

На місцевому рівні в системі екологічного управління Польщею мають місце регіональні інспекції, які несуть відповідальність за контроль за дотриманням екологічного законодавства, які підпорядковуються діяльності державних екологічних інспекцій та Міністерству охорони навколишнього природного середовища[6].

Прийнятий комплекс основних нормативно-правових актів регулює відносини у сфері реалізації екологічного управління. Екологічне законодавство України містить такі основні блоки нормативно-правового регулювання: конституційне, еколого-правове і міжнародне (рис. 2).

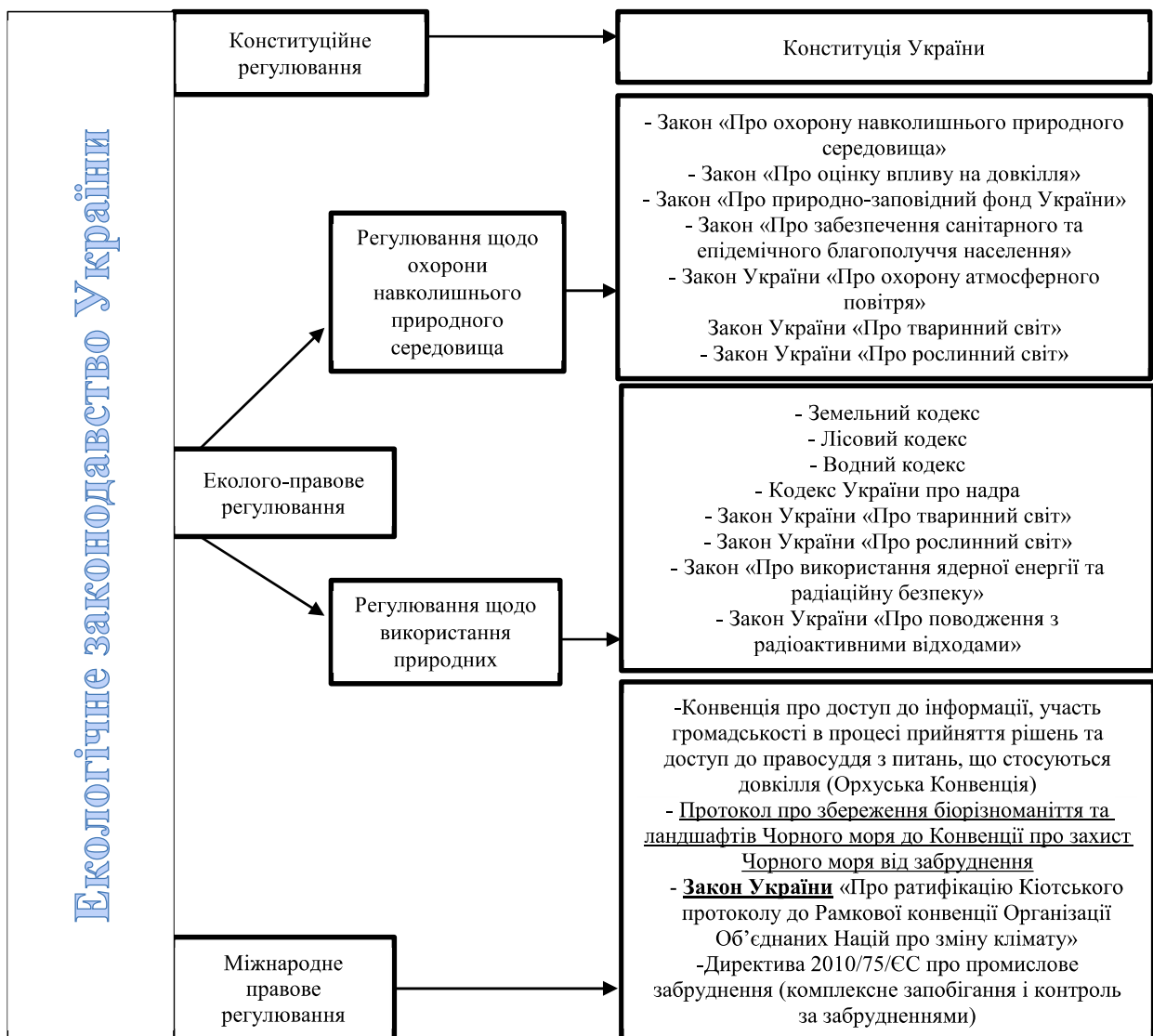

Рис. 2. Нормативно-правова база екологічного регулювання в Україні

У багатьох регіонах функціонують регіональні агентства з технологій та інновацій, які створені за підтримки держави і здійснюють підтримку інноваційної природоохоронної діяльності в регіонах шляхом:

— проведення семінарів для дослідників з питань управління знаннями в сфері охорони довкілля;

- надання допомоги в отриманні патентів та ліцензій;
- фінансування участі інноваційних суб'єктів у міжнародних виставках;
- організації інноваційних форумів та фестивалів;
- надання грантової допомоги для виконання наукових тем студентам;
- координації діяльності університетів та наукових установ [12, с. 42].

Державна система екологічного управління в Україні базується на критеріях спеціалізації компетенцій [13, с. 68]. За цією ознакою державні органи екологічного управління в Україні поділяються на два типи:

1. Загальноправові органи - Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування тощо.

2. Спеціальні комітети компетенції:

а) інтегровані об'єкти - Міністерство енергетики та довкілля України;

б) дочірні підприємства - Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство рибного господарства України;

в) функціональні органи – Міністерство охорони здоров'я України [6].

Україна за роки своєї незалежності сформувала, загалом, головні засади державної екологічної політики та визначила довготермінову стратегію вирішення екологічних проблем щодо охорони навколишнього середовища.

Висновки. Отже, система управління довкіллям України та Польщі має багато спільного в організаційному та інституційному механізмі охорони навколишнього середовища. Методи управління є характерною особливістю екологічного управління в Україні порівняно з Республікою Польща. Адміністративно-правові методи управління навколишнім середовищем (наприклад, екологічний контроль, нагляд, юридична відповідальність) продовжують залишатися пріоритетними для України. Одна в Польщі, пріоритетними є економіко-правові (екологічний аудит та контроль, екологічне страхування, екологічний менеджмент) та еколого-правові методи управління (гармонізація якості елементів навколишнього середовища, затвердження виробничої діяльності ліцензіями, планування та поділ території на зони). Поки екологічна політика України полягає в основному для усунення наслідків та врахування природних збитків. В даний час традиційні підходи замінюються на заходи щодо запобігання шкоді навколишньому середовищу.

Аналіз сучасних досліджень свідчить про те, що основними перешкодами для впровадження ефективного механізму екологічного державного управління є недостатня інформаційна та фінансова підтримка, труднощі та невідповідності сучасного законодавства, низьке фінансування екологічних програм, впровадження інноваційних технологій та неврахування світового досвіду у сфері екологічного управління. Аналіз польського досвіду показує, що основними тенденціями розвитку відносин між людиною та довкіллям є застосування правового підходу, науково-обґрунтована взаємодія, екологічна свідомість, громадський екологічний рух та збереження чи відновлення державної власності на природні ресурси. Слід зазначити, що в зарубіжних країнах у процесі екологічно чистого розвитку суспільства залучаються ефективні економічні, адміністративні та правові механізми управління навколишнім середовищем, забезпечується високий рівень фінансування та сприяння захисту навколишнього середовища. Досвід провідних країн також показує, що в галузі охорони навколишнього середовища інноваційна діяльність держави відіграє все більш важливу роль. Отже, для підвищення ефективності екологічного управління в Україні треба:

- реалізовувати масштабні цільові проекти;

- розповсюджувати інновації, створювати сприятливе інноваційне середовище, продовжувати трансформацію економічної структури;
- створити інноваційні агентства, які б організовували семінари, форуми та фестивалі для дослідників з питань екологічного управління та охорони навколишнього середовища.
- проводити конкурси серед інноваторів;
- формувати «екологічну відповідальність» населення.

Іншими словами, збереження довкілля має бути спрямоване не тільки на подолання наслідків екологічної шкоди, що вже було зроблено, а і на впровадження інноваційних технологій для зменшення цієї шкоди та запобігання несприятливим наслідкам антропогенного впливу на навколишнє середовище. З цією метою, необхідно розробити інноваційно-інвестиційні програми розвитку на регіональному та місцевому рівні та децентралізувати функції та повноваження держави щодо підтримки природоохоронної діяльності, підвищити ефективність регуляторної та інформаційної підтримки, при відповідній реалізації та державній підтримці покращити рівень життя населення, що забезпечить стійкий екологічний та економічний розвиток країни в цілому й кожного її окремого регіону та покращить якість навколишнього середовища України.

Список використаної літератури

1. Степановских А. С. Экология : учеб. / А. С. Степановских. – Москва : Юнити-Дана, 2001. - 703 с. ; Stepanovskikh A. S. Ekologiya : ucheb. / A. S. Stepanovskikh. – Moskva : Yuniti-Dana, 2001. - 703 s.
2. Екологія : навч. посіб. / В. А. Андронов и др. – Харків : ХНАДУ, 2008. - 394 с. ; Ekologhiia : navch. posib. / V. A. Andronov y dr. – Kharkiv : KhNADU, 2008. - 394 s.
3. Юридичний словник онлайн. Юридичні терміни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kodeksy.com.ua/dictionary.htm> ; Yurydychnyi slovnyk onlain. Yurydychni terminy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://kodeksy.com.ua/dictionary.htm>
4. Екологічне право : навч.-метод. посіб. / уклад. В. М. Завгородняю. – Суми : УАБС НБУ, 2010. - 120 с. ; Ekologichne pravo : navch.-metod. posib. / uklad. V. M. Zavorodniaiu. – Sumy : UABS NBU, 2010. - 120 s.
5. Денисов В.В. Экологические основы природопользования : учеб. пособие / В. В. Денисов, Е. С. Кулакова, И. А. Денисова. - Ростов н/Д : Феникс, 2014. - 457 с. ; Denisov V.V. Ekologicheskie osnovy prirodopolzovaniya : ucheb. posobie / V. V. Denisov, Ye. S. Kulakova, I. A. Denisova. - Rostov n/D : Feniks, 2014. - 457 s.
6. Антонюк У.В. Державно-правовий механізм охорони довкілля в Україні і Польщі: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / У. В. Антонюк // Університетські наукові записки. - 2011. - № 4. - С. 201-206. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_4_30 ; Antoniuk U.V. Derzhavno-pravovyi mekhanizm okhorony dovkillia v Ukraini i Polshchi: porivnialnyi analiz / U. V. Antoniuk // Universytetski naukovі zapysky. - 2011. - № 4. - S. 201-206. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_4_30
7. Гіндес О.Г. Елементи економічного механізму природокористування [Електронний ресурс] / О. Г. Гіндес // Інвестиції: практика та досвід. - 2011. - № 9. - С. 89-92. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_9_26 ; Antoniuk U.V. Derzhavno-pravovyi mekhanizm okhorony Hindes O.H. Elementy ekonomichnoho mekhanizmu pryrodokorystuvannia [Elektronnyi resurs] / O. H. Hindes // Investytsii: praktyka ta dosvid. - 2011. - № 9. - S. 89-92. - Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_9_26

8. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Electronic resource] // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – 1997. – Nr 78. – Poz. 483. – Mode of access : <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970780483>

9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року [Електронний ресурс] : Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> ; Pro Osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku [Elektronnyi resurs] : Zakon Ukrainy vid 28 liutoho 2019 roku № 2697-VIII. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-1919>

10. Конституція України [Електронний ресурс] : редакція від 21.02.2019, підстава - 2680-VIII. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> ; Konstytutsiia Ukrainy [Elektronnyi resurs] : redaktsiia vid 21.02.2019, pidstava - 2680-VIII. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

11. Якушенко Л. Аналіз досвіду Європейського співробітництва щодо формування і втілення інституцій та інструментів екологічної політики : аналітична записка [Електронний ресурс] / Л. Якушенко // Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу : <http://uz.niss.gov.ua/articles/840/> ; Yakushenko L. Analiz dosvidu Yevropeiskoho spivrobitnytstva shchodo formuvannia i vtilennia instytutsii ta instrumentiv ekolohichnoi polityky : analitychna zapyska [Elektronnyi resurs] / L. Yakushenko // Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. – Rezhym dostupu : <http://uz.niss.gov.ua/articles/840/>

12. Ochrona środowiska 2018 [Electronic resource] / D. Bochenek, M. Dzik, A. Gorska, et al. – Warszawa, 2018. - 217 s. - Mode of access : https://stat.gov.pl/gfx/defaultaktualnosci/ochrona_srodowiska_2018

13. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища (На прикладі Донецької області) / Т. Завгородня // Економіка України. - 2000. - № 12. - С. 67-70 ; Zavorodnia T. Udoskonalennia instrumentiv ekonomichnoho mekhanizmu okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha (Na prykladі Donetskoi oblasti) / T. Zavorodnia // Ekonomika Ukrainy. - 2000. - № 12. - S. 67-70

14. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010> ; Pro optymizatsiiu systemy tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady [Elektronnyi resurs] : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 9 hrudnia 2010 roku № 1085/2010. – Rezhym dostupu : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>

Стаття надійшла до редакції 26.10.2019

K. Mitiushkina
A. Zarahulova

INSTITUTIONAL FRAMEWORK OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT OF UKRAINE AND POLAND

The most pressing contradictions that are now global are problems between society and nature. The essence of problems between society and nature is determined by the ever-increasing need for social production in natural resources and the progressive deterioration

of human life. Environmental management is only one of the sections, or aspects of a broader problem - rationalization of management, and the main entity at which the problem is to be addressed is the environmental enterprise.

The use of the full range of instruments, both administrative and especially economic, enhances the effectiveness of state regulation in the field of environmental management, and ensures the environmental security of regional development.

The purpose of environmental management is to reduce the destructive impact of production processes on the environment, reduce the resource and energy intensity of products, and overall increase in the efficiency of natural resources. The formation of an effective mechanism for environmental management in Ukraine requires the study of foreign experience.

The article was devoted to the study of institutional principles of environmental management of Ukraine and Poland. The features of the Polish system of environmental management have been investigated. Important aspects of environmental management of Poland have been identified, which include: normalization of the quality of environmental elements; standardization of fuel quality; regulation of emissions of harmful substances; licensing of production activities; planning and division of the territory into zones. Comparison of environmental management systems and general principles of state activity in the field of environment of Ukraine and Poland are carried out. The market regulators of nature management used in Poland are considered.

The main priorities of environmental protection and rational use of natural resources in Ukraine are identified. The regulatory framework of environmental regulation has been streamlined at the expense of the allocation of the following blocks: constitutional, environmental and international. The existing system of natural resource management methods in Ukraine includes administrative, economic and market methods. The article systematizes the methods of natural resources management with the separation of stimulating, coercive, supportive and market functions. Based on the Polish experience, the directions of improving environmental management in Ukraine have been identified.

Keywords: natural resources, nature management, state ecological management, mechanism of natural resources management, business administration of nature management.